

Polovětné konstrukce

1. Charakteristika polovětných konstrukcí

Součástí souvětí nebo připojené k větě jednoduché mohou být také konstrukce, jejichž základním členem je neurčitý slovesný tvar (infinitiv, přechodník, příčestí trpné) nebo slovesné přídavné jméno odvozené od příčestí trpného, přechodníku nebo příčestí minulého. Nejsou tedy větou, protože v nich není určitý slovesný tvar. S větami je však zčásti sblížuje význam jejich základního členu blízký významu slovesnému. Jsou-li tedy infinitiv, přechodník, trpné příčestí nebo slovesná přídavná jména výrazně rozvity dalšími větnými členy, tvoří samostatný útvar, který se nazývá **polovětná konstrukce**.

Polovětné konstrukce jsou (s výjimkou konstrukcí infinitivních) k větě často volně připojeny, nebo jsou do ní vloženy a odděleny od ní čárkami. Infinitiv jako základní člen polovětné konstrukce může být kterýmkoliv větným členem, přechodník a příčestí trpné bývají doplňkem, přídavné jméno je zpravidla přívlastkem (zpravidla volným) nebo doplňkem.

2. Typy polovětných konstrukcí

A. Polovětné konstrukce infinitivní

Základním členem těchto konstrukcí je **infinitiv**. Ve větě může mít funkci:

- (a) podmětu: *Jezdit pravidelně na služební cesty pro něj začalo být namáhavé.*
- (b) předmětu: *Doporučil bych vám absolvovat ještě alespoň čtyřtýdenní lázeňskou léčbu.*
- (c) přívlastku neshodného: *Sousedům se vůbec nezamlouvá bratrův zvyk pouštět každé ráno hlasitě rádio.*
- (d) příslovečného určení: *Musím se ještě vrátit zkontrolovat všechna světla a topení.*
- (e) doplňku: *Viděli jsme učitele pomalu přicházet po cestě vedoucí od zastávky autobusy.*

Infinitiv může být jak začleněný do věty, tak i samostatným větným členem: *Odpočívat každé léto na pláži alespoň deset dní, to bychom neodmítli.*

B. Polovětné konstrukce přechodníkové

Jejich základním členem je **přechodník** ve funkci doplňku: *Dlouho přemýšleje o té zvláštní příhodě, seděl jsem u stolu a pomalu popíjel kávu. Postoupiv se svými žáky do vyššího ročníku, opakoval jsem s nimi látku z ročníků nižších. Dobíhající jako vždy na vlak na poslední chvíli, málem jsem ztratil pravou botu.*

C. Polovětné konstrukce s přičestím trpným

Jejich základním členem je **trpné přičestí** ve funkci doplňku: *Podíval se na ni, překvapen něčím v jejím tónu. Ozářena měsícem, Byteň spí v otevřené krajině.*

D. Polovětné konstrukce s dějovými přídavnými jmény

Jejich základním členem je **přídavné jméno** odvozené od **slovesného tvaru** – přechodníku, přičestí trpného, přičestí minulého. Toto přídavné jméno mívá funkci:

(a) přívlastku volného: *No - nebylo to moc příjemné pomyslení pro rybáře, zvyklého na potoky a malé řeky v Michiganu. Teprve když se rozplynul prach z cesty, promíšený výfukovými plyny, vylézali náhodní chodci ze svých úkrytů jak svišti v Tatrách po půlročním spánku.*

(b) doplňku: *Hajný Vítězslav, znalý terénu svého hájemství a zvěře v něm, ulovil svého prvního "většího" jelena. Polesí se rozprostíralo na úpatí Jeseníků, v bruntálském okrese, přilepené k polské hranici.*